

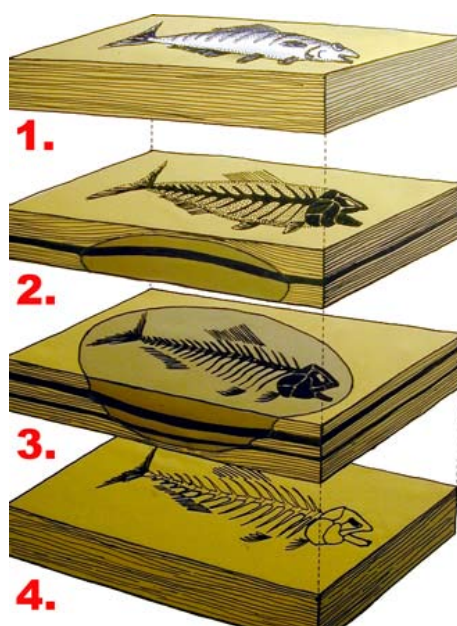

Aftryk fra en fjern fortid

I kan finde mange sjove ting langs de danske strande - lige fra alle mulige slags skaller og rav til forstenede søpindsvin. Hvis I ved, hvor I skal lede, kan I finde fossiler af dyr, der levede på Jorden for mange millioner år siden.

Et fossil dannes

Når en fisk døde og faldt ned på bunden af havet for mange millioner år siden, blev den tildækket af sand, grus, gamle plantedele m.m. Under disse aflejringer opstod der iltfrie forhold, hvilket gjorde, at fisken blev mineraliseret. Det vil sige, at alt det levende materiale på fisken - såsom kød, ben, organer, øjne osv. - forsvandt. Tilbage var kun et aftryk af fisken i det uorganiske materiale: jern, kalk, mineraler osv., som den havde ligget i.

Fra død fisk til fossil.

Noah og morfar på opdagelse ved Møns Klint efter gemte forsteneringer og fossiler.

Gennem millioner af år er havbunden blevet presset op over vandets overflade. Her kan vi i dag finde fossilet af fisken. Det er som et "fodspor" i Jordens historie. Når forskere finder sådan et fossil, kan de undersøge det for at se, om den fisk fra millioner af år siden er i familie med nogle af de fisk, der lever i dag. Det kan fortælle os alle sammen lidt mere om den verden, vi lever i, og hvordan, den er kommet til se ud, som den gør.

Fossiler

Med et fossil i hånden og lidt fantasi er det næsten som at rejse tilbage i tiden, til dengang dinosaurusserne herskede på Jorden. Der er dog lidt langt imellem fossiler af dinosaurusser her i Danmark, men I kan finde fossiler af planter, krabber, insekter og fisk. Oftest er fossilerne ikke synlige, men

ligger indkapslet mellem forskellige slags sten-, kalk- og lerlag alt efter hvilken tidsperiode, fossilerne stammer fra. Derfor kan det være svært at finde fossiler på egen hånd, men så kan I bare lave jeres egne fossiler!

Vidste du det?

Et forstenet søpindsvin er oftest mellem 30 og 55 millioner år gammelt. Et af de steder i Danmark, man har fundet flest danekræ, er på Fur, hvor 95% af alle danekræ er fundet i moleret. Alderen på fossiler er omkring 55 millioner år gamle.

Dette aftryk, eller fossil, viser en genkendelig kopi af en oprindelig fisk.

Gør-det-selv-fossil

I kan sagtens selv lave jeres egne "fossiler", som giver en bedre ide om, hvordan det hele fungerer.

I skal bruge:

- En plastikpose, for eksempel en frysepose
- Sand
- Gips
- Vand
- Hammer

Bland gips og sand – halvt af hver slags – i posen. Vand tilføjes, så I har en tyktflydende masse i posen. Put et blad, et stykke træ, en plastik-dinosaur eller andet ned i gipsblandingen. Lad blandingen størkne helt.

Slå den størknede gipsklump i stykker med hammeren. Husk at være forsigtige, så I ikke ødelægger det aftryk, der er skabt inde i klumpen. Tag genstanden ud. Nu kan I nyde jeres helt personlige "gør-det-selv-fossil".

Det, I kan se i sandklumpen, der hvor genstanden har siddet, er næsten det samme som de fossiler, man kan finde i de forskellige jordlag: et aftryk! I et ægte fossil vil alt, der for eksempel engang har været en fisk, være forsvundet, og tilbage sidder kun aftrykket.

Forstenet aftryk af skallen fra søpåindsvin.

En forstening eller et forstenet aftryk?

Ligesom med fossiler er forstenede søpindsvin ikke et søpindsvin, der er blevet til sten, men en sten der er blevet

dannet over millioner af år inde i den tomme skal, efter at søpindsvinets indre bløddele er rådnet væk. Når stenen er blevet helt hård, bliver skallen oftest knust, og tilbage er kun aftrykket af søpindsvinets indre skal.

Man kan være heldig at finde forstenede søpindsvin, hvor noget af skallen stadig sidder fast, men det er sjældent, at det sker.

Tænd et lys for søpindsvinet

I kan efterligne forsteningen af søpindsvinet, hvis I kan finde de hele, tomme skaller af vores nulevende søpindsvin, der lever nær kysterne. I kan for ek-

På jagt i storm og blæst

Når I skal ud til stranden for at samle ting, er det altid en god ide at gøre det om efteråret eller vinteren. På disse årstider er der ofte langt mere blæst, og derved er der større chance for, at I kan finde mange sjove og finurlige ting blandt alt opskyllet.

Det er især efter, at der har været pålandsvind, at I skal gå og lede. Hvem ved, hvilke "skatte" der kan være blæst i land?

sempel være heldige at finde skaller fra tangborren, der er en art af søpindsvinene. Dens skal er ofte grøn-brunlig, meget skrøbelig, og der kan stadig sidde grønbrune pigge på. Pas på, at I ikke stikker jer på dem. Piggene er ikke giftige, men der kan sidde bakterier på, så der kan gå betændelse i såret!

Når I har fundet en god skal, kan I smelte stearin ned i skallen, til den er helt fuld, og lade det størkne. Derefter skal I forsigtigt fjerne skallen, og et smukt aftryk af indersiden vil vise sig på stearinen. Hvis I er lidt fikse, kan I tage en væge fra et fyrfadsllys og putte ind i skallen, inden I hælder stearinen ned i. På den måde får I et "forstenet søpindsvin"-stearinlys.

Danekræ

Finder I et fossil, skal I huske at indlevere det til museumsvesnet, da det kan være et danekræ. Et danekræ er enten et meget velbevaret eller et meget sjældent fossil, og de er allemands eje. Derfor skal de udstilles, så alle kan nyde jeres fund i mange år frem. Er det et rigtig flot fund, kan det endda være, at I får en dusør for jeres fund, så husk altid at indlevere jeres fossil-fund!

Vil du vide mere?

På disse hjemmesider kan I læse mere om fossiler:
www.denlillemammut.dk
www.fossiler.dk
www.furmuseum.dk

Fotos: Biopix.dk (JC Schou) m.fl.

Aftryk af et blad fra dinosaurernes tid.

